

Wielojęzyczność i wielokulturowość uczniów- wyzwania dla polskich szkół

mgr Dorota Liberda
mgr Marta Lipska
mgr Ewelina Makowska

liberda@womczest.edu.pl
lipska@womczest.edu.pl
makowska@womczest.edu.pl

Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2014/2015

 Profilaktyka agresji i przemocy w szkołach

Jak zrozumieć dzisiejszy świat?

Jak przezwyciężyć lęk przed
OBCYM?

**EDUKACJA
MIĘDZYKULTUROWA**

Co to jest edukacja międzykulturowa

„to więcej niż uczenie o:

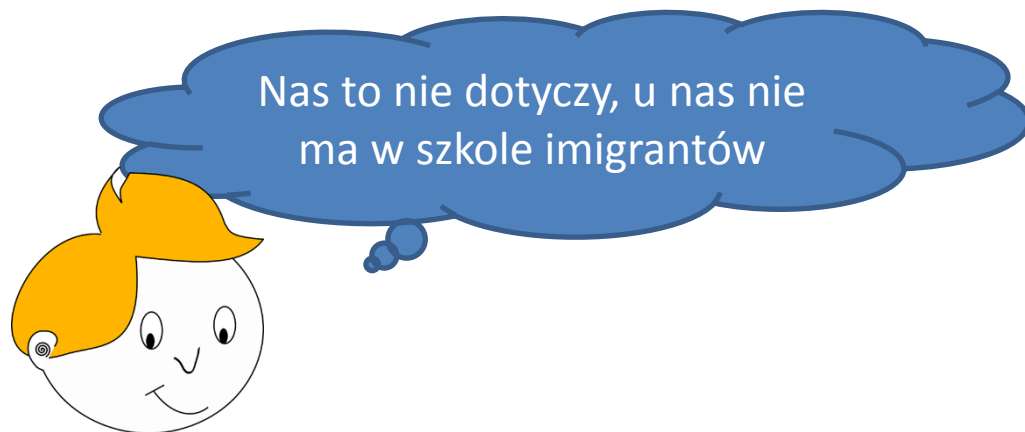
- innych kulturach,
- folklorze, języku,
- religii
- kuchni.

To więcej niż szkolna wiedza, kim są nasi sąsiedzi.”

Monika Koszyńska <http://www.ceo.org.pl/pl/slady/news/edukacja-interkulturowa>

Edukacja międzykulturowa = kształtowanie postaw i umiejętności kontaktu z innymi.

Co to jest edukacja międzykulturowa

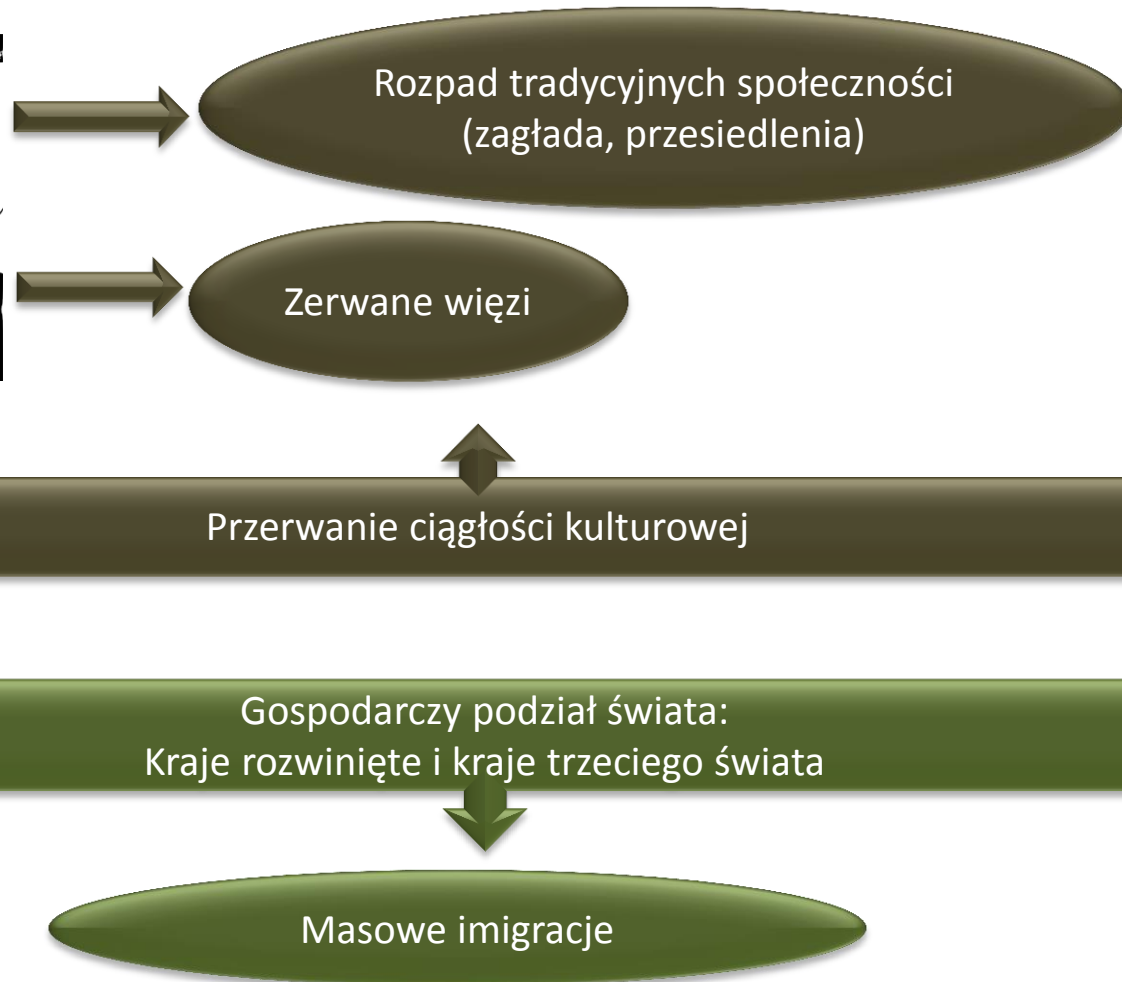

„Kształcenie w sobie kompetencji kulturowych niezbędne jest nie tylko w kontaktach z przedstawicielami innych kultur, ale również z osobami z naszego kręgu kulturowego, którzy żyją, myślą inaczej niż my.”

Monika Koszyńska

**Zacznijmy od najbliższego otoczenia!
od nastawienia do osób niepełnosprawnych lub bardzo biednych**

Po co, dlaczego?

Rozwój komunikacji
i systemów
informatycznych

Szybka
wymiana
informacji

Łatwiejsze przemieszczanie się

Dzisiejszy świat to ruchome, niestabilne wspólnoty ludzkie i wielokulturowe społeczeństwa, w których tradycyjny podział na „swoich” i „obcych” traci sens.

Monika Koszyńska

Europa jest w trakcie kształtowania nowych zasad współżycia różnych kultur, religii, narodów.

Czy polska szkoła potrzebuje edukacji międzykulturowej?

W Polsce żyją Ukraińcy, Białorusini, Niemcy, Litwini, Łemkowie, Ormianie, Czesi, Słowacy, Cyganie, Żydzi, Tatarzy i inni.

⇒ zamieszkujący nasz kraj od wielu pokoleń

⇒ nowi imigranci

Brak zrozumienia dla innych = konflikty

**Szkoła musi przygotować uczniów do życia
w wielokulturowym społeczeństwie**

Jak pracować z uczniami?

Polska musi dostosować się do priorytetów europejskich

- ➡ Akceptacja różnorodności
- ➡ Dowartościowanie kultur mniejszości
- ➡ Uwzględnianie pozaszkolnych form poznawania innych kultur, np. podróże

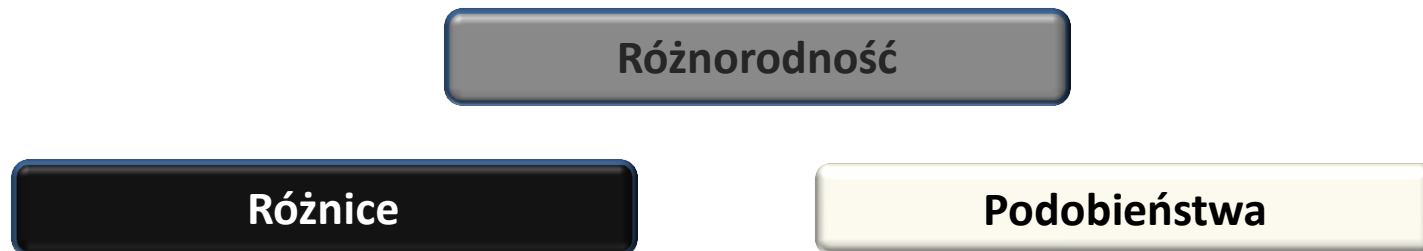
**Eksperci od edukacji międzykulturowej polecają
*aktywizujące metody pracy***

Aktywizujące metody pracy

- ➡ Bezpośredni kontakt z przedstawicielami innej kultury
- ➡ Wywiady
- ➡ Projekty międzynarodowe
- ➡ Metoda NIKE
- ➡ „Adopcja” zabytków innej kultury, np. *Ślady przeszłości*
- ➡ Korespondencja z przedstawicielami innej kultury
- ➡ Wchodzenie w role
- ➡ Projekt
- ➡ Debata, dyskusja

Metoda NIKE

NIKE = nauczanie interkulturowe w kontekście europejskim
NIKE koncentruje się na różnorodności w klasie szkolnej.

Nauczyciel wykorzystuje istniejącą w klasie różnorodność, zwraca uwagę na jej wartość i przydatność w nauce i wspólnej pracy.
„Uczeń musi popatrzeć na swojego kolegę jako na **Innego** i uznać go za równoprawnego twórcę kultury”.

Monika Koszyńska „Edukacja interkulturowa”

Metoda Nike (c.d.)

- ➡ **Praca w małych grupach** - zadania są tak skonstruowane, aby uruchamiać wszystkie umiejętności i wykorzystywać odmienne spojrzenia uczniów na dany temat.
- ➡ **Podział na role** w zespole - maksymalne wykorzystanie różnorodności: grupy dobiera nauczyciel w oparciu o pozycję zajmowaną w klasie przez poszczególnych uczniów, ich style uczenia się, kompetencje i doświadczenia życiowe.
- ➡ Uczniowie z różnych środowisk społecznych mogą lepiej się poznać i **docenić fakt odmienności swoich kultur**.

Edukacja interkulturowa pomaga nauczycielowi kreatywnie wykorzystać różnice istniejące pomiędzy dziećmi w klasie, a dzieciom – lepiej się uczyć dzięki uświadomieniu sobie, że warto uczyć się od siebie.

"Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela", wyd. CODN, Warszawa 2004 i Małgorzata Taraszkiewicz, Jak uczyć lepiej? Refleksyjny praktyk w działaniu. wyd. CODN, Warszawa 1996

„Adopcja” zabytków

Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO) we współpracy z **Narodowym Centrum Kultury** od 2001 r. organizują program **„Ślady przeszłości”**

<http://www.ceo.org.pl/pl/slady-przeszlosci-uczniowie-adoptuja-zabytki/news/opis-programu>

Uczniowie szukają w swojej okolicy ciekawych, lecz zapomnianych zabytków. Otaczają je opieką, starają się o ich renowację. Przywracają pamięć o miejscach i ludziach z nimi związanych. Młodzi ludzie często wybierają zabytki/ pamiątki świadczące o wielokulturowej przeszłości Polski: cmentarze ewangelickie, synagogi żydowskie, prawosławne kapliczki.

Podjęcie opieki nad obiektem innej kultury więcej nauczy niż napisanie/wysłuchanie referatu. Aktywność w konkretnych działaniach związanych z „adopcją” zabytku, bezpośrednie odkrywanie historii wiąże uczniów emocjonalnie z tym zabytkiem i kulturą, którą reprezentuje.

Relacje z przeprowadzonych „adopcji”: <http://www.ceo.org.pl/pl/archiwum/slady/19>

Działania uczniów

- ➡ Prace porządkowe
- ➡ Zbieranie informacji o zabytku
(archiwa, dokumenty, biblioteki)
- ➡ Wywiady z ludźmi związanymi z zabytkiem
- ➡ Przygotowanie działań artystycznych
i edukacyjnych dla społeczności szkolnej i lokalnej
- ➡ Uroczysta, symboliczna adopcja zabytku

Program „Ślady przeszłości”

Centrum Edukacji Obywatelskiej

http://www.ceo.org.pl/sites/beta.serwisceo.ng.pl/files/flash/kurs_slady/slady.swf

Wprowadzenie

Oddajemy w państwa ręce materiały pomocnicze do realizacji projektów Ślady Przeszłości. Mogą one zostać wykorzystane podczas realizacji projektów na wszystkich etapach edukacyjnych, w szczególności w szkołach gimnazjalnych, w których od tego roku, powołując się na rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010, stały się obowiązkowe. Znajdują się tutaj ciekawe artykuły, porady ekspertów, przykłady dobrej praktyki, a także propozycje ćwiczeń, które można wykonać wraz z uczniami. Materiały zostały podzielone na 6 kroków. Każdy z nich składa się z kilkunastu ekranów. Na ekranach publikowane są podstawowe informacje uzupełnione o teksty opracowane w postaci dokumentów pdf do pobrania w załącznikach. Mamy nadzieję, że informacje te okażą się przydatne w działaniach młodzieży inicjowanych przez nauczycieli, a związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego małych ojczyzn.

krok 1

krok 2

krok 3

krok 4

krok 5

krok 6

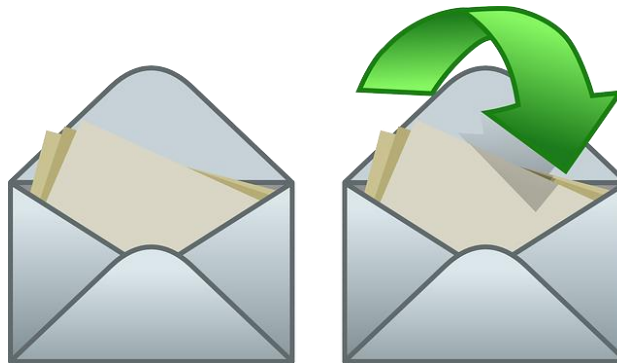

-CEO-
CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Korespondencja i „innymi”

Polscy uczniowie mogą korespondować w języku angielskim z rówieśnikami z innych krajów i kultur:

dowiadując się, jak wyglądają ich domy, codzienne obowiązki, lekcje itp.

Czy Polska to kraj jednorodny kulturowo?

Mniejszości narodowe w Polsce:

1. Białorusini,
2. Czesi,
3. Litwini,
4. Niemcy,
5. Ormianie,
6. Rosjanie,
7. Słowacy,
8. Ukraińcy,
9. Żydzi.

Mniejszości etniczne w Polsce:

1. Karaimi,
2. Łemkowie,
3. Romowie,
4. Tatarzy.

Co to jest mniejszość narodowa?

Zgodnie z ustawą z dnia 6 stycznia 2005 r.
o mniejszościach narodowych i etnicznych
oraz o języku regionalnym
(Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.):

„Art. 2.1. Mniejszością narodową, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
- 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji,

- 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej od co najmniej 100 lat;
- 6) utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.”

Co to jest mniejszość etniczna?

„Art. 2.3. Mniejszością etniczną, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą i tradycją;
- 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;

- 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty etnicznej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej od co najmniej 100 lat;
- 6) nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

- Najliczniejszą mniejszością narodową w Polsce jest mniejszość niemiecka.
- Najmniej liczna mniejszością narodową w Polsce jest mniejszość ormiańska.

- Najliczniejszą mniejszością etniczną w Polsce jest mniejszość romska.
- Najmniej liczną mniejszością etniczną w Polsce jest mniejszość karaimska.

Języki regionalne w Polsce:

- jidysz,
- czeski,
- białoruski,
- karaimski,
- ormiański,
- niemiecki,
- litewski,
- rosyjski,
- ukraiński,
- tatarski,
- słowacki,
- romski,
- łemkowski,
- kaszubski,
- hebrajski.

Mniejszości narodowe w województwie śląskim

Mniejszość narodowa	Liczba osób	Procent populacji mieszkający w województwie śląskim
Słowacy	264	9,63
Niemcy	34 799	24,13
Ormianie	167	9,90
Rosjanie	829	9,43
Czesi	580	20,47
Romowie	1733	10,36

Zróźnicowanie kulturowe dzieci w Polsce

❖ **Dzieci imigrantów** *[kultura pochodzenia jest inna niż polska]*

❖ **Dzieci reemigrantów** *[narodowości polskiej, które wróciły do kraju po pewnym czasie spędzonym poza jego granicami]*

- największy problem wśród uczniów szkół podstawowych (brak znajomości polskiej gramatyki, ortografii, historii ani geografii kraju)

❖ **Dzieci należące do mniejszości narodowych lub etnicznych** *[obywatele polscy posiadający jednocześnie prawo do nauki języka i kultury własnej grupy narodowej czy etnicznej]*

❖ **Dzieci z rodzin dwukulturowych** *[obydwoje rodziców posługuje się dwoma różnymi językami]*

Prawne aspekty edukacji dzieci cudzoziemców

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA
przyjęta przez
ZGROMADZENIE OGÓLNE NARODÓW ZJEDNOCZONYCH
dnia 20 listopada 1989 roku

Każdemu dziecku należy zapewnić prawo do edukacji ->

(niezależnie od okresu przebywania w danym kraju, statusu lub innych okoliczności);

nowelizacja Ustawy o Systemie Oświaty z dnia 19 marca 2009 r ->

- od 1 stycznia 2010 nauka dzieci cudzoziemców **do 18 roku życia** w szkołach publicznych jest bezpłatna.
- po nowelizacji zwolnienie z opłat za naukę **także na poziomie ponadgimnazjalnym** (w liceach, technikach i szkołach zawodowych) i odbywa się na warunkach dotyczących obywateli polskich.

Modele nauczania języka kraju przyjmującego – cz. 1

Model separacyjny

-> oddzielne klasy (**tzw. przygotowawcze**) - *najczęściej przez okres 12 miesięcy;*

+ **skoncentrowanie się** na nauce języka kraju przyjmującego

+ **mniejsze** problemy językowe

ALE : odseparowanie od rówieśników z kraju przyjmującego
- problemy z **integracją**

Modele nauczania języka kraju przyjmującego – cz. 2

Model integracyjny

- > **obowiązek** uczęszczania na normalne zajęcia edukacyjne + **dodatkowo** lekcje językowe
- + **wspólne uczęszczanie** na zajęcia edukacyjne przez wszystkie dzieci (**łatwiejsza integracja**)
- **nieznajomość lub słaba znajomość języka** > mimo to : obowiązkowe zajęcia lekcyjne + trudności w korzystaniu z programu nauczania + słabsze wyniki w nauce

Modele nauczania języka kraju przyjmującego

- Polska : **integracyjny** model edukacji

-> obowiązek uczestniczenia w normalnych zajęciach szkolnych niezależnie od stopnia znajomości języka polskiego + dodatkowe zajęcia językowe po lekcjach

- **kurs przygotowawczy** (powyżej 15 uczniów cudzoziemców)

lub

- **dodatkowe lekcje języka polskiego** (poniżej 15 uczniów cudzoziemców)

(bezpłatnie / nie dłużej niż przez okres 12 mies. (przynajmniej 2 godz. tyg.).

Trudności w integracji i edukacji

PROBLEMY ZE STRONY UCZNIÓW ?

-

Język?

Wyniki
szkolne?

Relacje z rówieśnikami?

Współpraca z nauczycielami?

Trudności w integracji i edukacji

Wyzwania, przed jakimi stoją placówki oświatowe?

•

Język i
kultura
kraju?

Przygotowanie do
pracy z dziećmi z
innych kultur?

Współpraca z instytucjami wspierającymi?

Materiały metodyczne?

ZADANIA SZKOŁY W OBLICZU WIELOKULTUROWOŚCI

→ Praca **szkoły**? -> specyfika uczniów

→ **Pracownicy** placówki? -> kompetencje
międzykulturowe

→ **Środowisko** szkolne? -> integracja

→ **Rodzice** uczniów? -> współpraca

Wspieranie edukacji dzieci imigrantów

UE -> strategie i narzędzia wspierania edukacji dzieci imigrantów w szkołach

- ✓ **Materiały informacyjne** dot. systemu edukacyjnego kraju przyjmującego w języku ojczystym imigrantów
 - **Język kraju** przyjmującego
 - **Język i kultura** kraju pochodzenia dzieci imigrantów
- ✓ **Tłumacz / Pracownicy poradni** psychologiczno-pedagogicznych
- ✓ **Asystent międzykulturowy**
- ✓ **Dwujęzyczność w nauczaniu**

Cel: ułatwienie funkcjonowania uczniów cudzoziemców w nowym systemie edukacyjnym

Asystent międzykulturowy

- *(wg Ustawy o Systemie Oświaty)*
- **osoba władająca językiem kraju pochodzenia ucznia jako pomoc nauczyciel (12 miesięcy)**

Cel: ułatwienie edukacji i integracji dzieci cudzoziemców

Korzyści:

- + uczniowie cudzoziemcy?
- + nauczyciele?
- + społeczność szkolna?

Wsparcie dla szkół wielokulturowych

Fundacja na rzecz
Różnorodności
Społecznej

FRS – Fundacja na Rzecz Różnorodności Społecznej

- ✓ **Szkolenia dla kadry pedagogicznej szkół** przyjmujących dzieci migranckie i uchodźcze w całej Polsce.
- ✓ **Promocja sprawdzonych i innowacyjnych rozwiązań** (dobre praktyki)
- ✓ Dlatego FRS prowadzi obecnie proces gromadzenia dobrych praktyk dotyczących m.in. współpracy pomiędzy asystentami międzykulturowymi, szkołami oraz organizacjami pozarządowymi.

<http://ffrs.org.pl/>

Oferta edukacyjna Programu Niwki

- ❖ **Baza:** porozumienie pomiędzy przedstawicielami organizacji **Mniejszości Niemieckiej + Samorządu Województwa Opolskiego i Śląskiego**
- ❖ **Podstawa** : diagnoza potrzeb w zakresie kształcenia dzieci i młodzieży mniejszości niemieckiej oraz priorytety MEN
- ❖ **Finansowanie** : Konsulat Republiki Federalnej Niemiec oraz Samorządów Województwa Opolskiego i Śląskiego.
- ❖ Udział we wszystkich formach doskonalenia jest **bezpłatny** dla uczestników z obu województw.

Oferta edukacyjna Programu Niwki

<http://niwki.rcre.opolskie.pl/k/>

[m.in.:](#)

→ ***Nauczanie języka mniejszości narodowej
w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej***

→ *Jak zbudować sobie warsztat pracy nauczyciela języka
mniejszości narodowej?*

→ ***Kurs językowy i warsztaty metodyczne w aspekcie dwujęzyczności***

→ *Seminaria i warsztaty przedmiotowo-metodyczne w zakresie edukacji
regionalnej i wielokulturowej*

**Najnowsze informacje z oferty RODN „WOM”
zapewnicie sobie Państwo
zamawiając naszego NEWSLETTERA.**

<http://www.womczest.edu.pl/new/newsletter/>

**Zapraszamy także do dzielenia się
swoim dorobkiem zawodowym
w ramach „przykładów dobrej praktyki”.**

<http://www.womczest.edu.pl/new/zasoby-edukacyjne/przyklady-dobrych-praktyk/>

Bibliografia

Obrazy:

- https://www.google.pl/search?as_st=y&tbm=isch&hl=pl&as_q=wielokulturowo%C5%9B%C4%87&as_epq=&as_oq=&as_eq=&imgsz=&imgar=&imgc=&imgcolor=&imgtype=&cr=&as_sitesearch=&safe=images&as_filetype=&as_rights=#as_st=y&hl=pl&tbm=isch&q=multiculturalism&revid=1983101200&imgcr=IUeXHZZ3a2f-SM%253A%3Bx410-p8W6kbHJM%3Bhttps%253A%252F%252Fcaffeinatedthoughts.com%252Fwp-content%252Fuploads%252F2015%252F02%252FMulticulturalism.jpg%3Bhttps%253A%252F%252Fcaffeinatedthoughts.com%252F2015%252F02%252Fchristianity-multiculturalism%252F%3B1281%3B852 na (CC-BY-SA 3.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>)
- „Edukacja interkulturowa” Monika Koszyńska <http://www.ceo.org.pl/pl/slady/news/edukacja-interkulturowa>
- https://www.google.pl/search?as_st=y&tbm=isch&hl=pl&as_q=head&as_epq=&as_oq=&as_eq=&cr=&as_sitesearch=&safe=images&tbs=isz:m,sur:f#imgcr=B1LIComijO6rFM%253A%3BHvCzm6Ub9Yv8-M%3Bhttp%253A%252F%252Fpixabay.com%252Fstatic%252Fuploads%252Fphoto%252F2012%252F04%252F15%252F20%252F09%252Fboy-35153_640.png%3Bhttp%253A%252F%252Fpixabay.com%252Fen%252Fboy-child-face-head-blonde-hair-35153%252F%3B606%3B640 na CCO (http://pixabay.com/pl/service/terms/#download_terms)
- <http://pixabay.com/pl/%C5%BCo%C5%82nierze-wojna-zbrojnych-broni-156978/> na CCO (http://pixabay.com/pl/service/terms/#download_terms)
- <http://pixabay.com/pl/kraju-bander%C4%85-europa-niebieski-158013/> CCO (http://pixabay.com/pl/service/terms/#download_terms)
- <http://pixabay.com/pl/magiczne-kostki-cierpliwo%C5%9B%C4%87-gry-232278/> CCO (http://pixabay.com/pl/service/terms/#download_terms)
- <http://pixabay.com/pl/kuba-partyzancki-willys-rewolucja-151002/> CCO (http://pixabay.com/pl/service/terms/#download_terms)
- http://pixabay.com/static/uploads/photo/2013/07/12/16/29/cuba-151002_640.png<http://pixabay.com/pl/francja-rewolucja-francuska-63022/> CCO (http://pixabay.com/pl/service/terms/#download_terms)
- "Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela", wyd. CODN, Warszawa 2004 i Małgorzata Taraszkiewicz, Jak uczyć lepiej? Refleksyjny praktyk w działaniu. wyd. CODN, Warszawa 1996
- www.mniejszości.narodowe.gov.pl
- www.języki-mniejszości.pl
- „Integracja i edukacja dzieci migrantów w krajach Unii Europejskiej – wnioski dla Polski, Valentina Todorovska-Sokolovska, wyd. Instytut Spraw Publicznych

Clipart:

Office.com

Dziękujemy za uwagę

mgr Dorota Liberda

liberda@womczest.edu.pl

Marta Lipska

lipska@womczest.edu.pl

mgr Ewelina Makowska

makowska@womczest.edu.pl